

# ТВОРЕЦЬ КРАСИ НАРОДНОЇ

До 90-річчя  
Григорія  
Верьовки

Григорій Верьовка:  
Вибрані хорові твори /  
Упор. Григорій Гембера;  
передм.: Михайло Кречко.  
— Київ: Музична Україна,  
1986. — С. 5-7.

Музично-організаторська, концертно-виконавська, композиторська, педагогічно-громадська діяльність Г. Верьовки становить цілу епоху в українській музичній культурі.

Творчий доробок Г. Верьовки складає понад 200 творів різних жанрів і форм, зокрема 80 хороспівів\*, понад 70 обробок народних пісень, цілий ряд творів великої форми, 33 солоспіви, інструментальні та оркестрові п'єси. Тільки на вірші видатного поета П. Г. Тичини композитор написав понад 40 творів.

До збірки увійшли вибрані зразки з хорового доробку Г. Верьовки, які можуть прикрасити репертуар наших хорових колективів — і народних, і академічних.

Своє слово про всебічну композиторську діяльність митця, мабуть, ще скаже наше музикознавство. Мета ж цієї передмови — спроба узагальнити досвід діяльності Г. Верьовки — організатора і художнього керівника Державного українського народного хору.

Якщо коротко визначити провідну рису творчості Г. Верьовки, то це буде високе і багатомірне слово — народність. Мистецька мова Г. Верьовки в усіх жанрах проста і доступна, глибока і неповторна. Така, якою стверджує себе сам народ у своїх піснях та думах, поговірках та переказах. Мудра простота, яка прийшла до митця з поезики фольклору, стала благородною ознакою усієї його діяльності. До головної справи свого життя — організації Державного українського народного хору — Г. Верьовка приступив у всеозброєнні і як диригент, і як композитор. Особливо підкреслимо той факт, що він блискуче знав народну пісню, якою дихав з дитинства, яку вивчав як фольклорист усе життя.

Стоголоسة село з його безкраїм співочим морем, крилата народна пісня з її етикою та моральною силою єднання людей навколо себе стали для Г. Верьовки тим університетом, до науки якого він розумом і серцем припадав усе життя. Добираючи співаків, Г. Верьовка всю свою увагу звертав на те, щоб кожний з них був носієм співочих традицій того краю, де він народився. Це було принциповим для керівника, який вважав співаків не тільки порадиниками, але й співтворцями у кропівній роботі над піснею. Окрім того, перед митцем стояло величезної ваги завдання: з різних «співочих діалектів» республіки вперше в історії створити єдиний стиль звучання загальноукраїнського хору. В цій складній роботі Г. Верьовка добре пам'ятав, що той, хто вчиться співати у народі, тонко відчуває народну пісню, а це вдається далеко не кожному, навіть з консерваторської освіти. Відому народну пісню розспівували безліч разів.

Кожний співак шукав «свій голос» у пісні, виводив «по-пoltавськи», «по-пoлiськи», «по-слобoжанськи», а керівник заохочував і м'яко скеровував їх до мистецької правди.

Для Григорія Верьовки було принциповим виносити пісню на слухача у виконавських традиціях того регіону, в якому народилася кожна конкретна пісня. Зберігаючи ці традиції, він, однак, ніколи не міняв колориту звучання хору. Він заставляв кожного співака підходити свідомо до «ведення голосу», до форми пісні, розкривав перед ним її ладово-інтонаційне багатство. У цій лабораторії знаходилися «виводи» та «горяки», своєчасні «підхвати» та «заступи», розгалуження пісні на багато голосів, злиття їх у могутні унісоны.

Наведемо слова Григорія Верьовки, які передають його ставлення до роботи зі співаками: «У нашій справі не можна обійтися без того, щоб співачки з народу — селянські дівчата чи молодіці — свідомо працювали над народним стилем її виконання; інакше й вони в умовах міської культури перестануть бути носіями народної культури, себто їх треба виховувати у цьому напрямі». Яка вражає чітка позиція митця: не зовнішня обгортка народності, не стилізація під неї, а справжня, глибока народність потрібна була Г. Верьовці, яку могли забезпечити відмінні співачки з народу, свідомо виховані у професіональному хорі. Ось чому Г. Верьовка відбирав і вирощував народні таланти з великою любов'ю, як садівник відбирає і плекає кожен окремих саджанець.

Мені доводилося багато разів спостерігати Г. Верьовку у роботі з хором. Здавалося, що диригент перевтілювався у надчутливий слуховий апарат, який зв'язує звучання хору з тим ідеалом, що бринів у глибині душі майстра.

Внутрішній голос митця, вивірений на довершеному знанні «народного» у народній пісні, помножений на колективний досвід хору, був тим несхибним камертоном, який правив Г. Верьовці за зразок міри і правди. Ось чому Г. Верьовка ніколи не йшов за плином обставин, а намагався сам керувати ними. Він знаходив односторонців, консультантів, помічників, з якими вирішував найскладніші творчі завдання. Так були надбані до репертуару у 50-х роках славнозвісні «Марина» та «Гопак», які ось уже тридцять років хвилюють людей усього світу.

\* Хороспів — хорова п'єса (термін автора статті).

Сутність здійсненого Г. Верьовкою у Державному українському народному хорі можна звести до таких основних надбань:

- створено класичну манеру звучання хору з яскравим українським національним колоритом;
- відтворено найхарактерніші зразки жанрів пісенно-танцювального фольклору України;
- постійне звертання до сучасної тематики, в якій талановито оспіване наше сьогодення.

Організуючи хор та спрямовуючи його творчість упродовж двадцяти років, Г. Верьовка й не думав створити хор-музей, який тільки збирає і зберігає народно-пісенні реліквії. Поруч з блискучими зразками пісенно-танцювального фольклору Державний український народний хор поширював народно-виконавські традиції на авторські твори і тим самим оновлював, поглиблював ці традиції. Говорячи про це, підкреслимо, що Г. Верьовка ніколи не забував, що «академічна» і «народна» манери співу — два крила єдиної багатовікової національної хорової традиції з її акапельною природою та блискучими зразками хороспівів, що складають нашу гордість, як і пам'ятники історії, літератури, живопису та архітектури. Сутність його полягала в почутті міри: що співати, як співати і де співати народному хорові у «позажанровій» манері. Г. Верьовка безпомилково відчував цю міру, і тому в його диригентській діяльності приваблювала чарівна сила гармонії. Саме ця міра дозволяла Г. Верьовці обробляти пісні інших народів, — польські, німецькі, фінські, французькі, — а хорові виконувати їх у закордонних поїздках так, що преса найвищими похвалами відмічала їх «українське» тлумачення.

Творчість Державного українського народного хору розвивалася, як бачимо, трьома основними напрямками: виконання фольклорного пісенного матеріалу, композиторських творів, які не перечили манері народного хору, а також творів академічного стилю, які, однак, в репертуарі займали незначне місце. Однак над усіма трьома напрямками домінував той феномен звучання, який Г. Верьовка визначив «мистецьким законом» для свого хору. Він глибоко вивчав самотні явища народного гуртового співу, розглядав їх в історичному аспекті, пов'язував зі всією культурою народу і на підставі усіх спостережень вивів неповторну звукову палітру, єдину в світі, тільки Державному українському народному хорові притаманну манеру співу. Той специфічний почерк «хору Верьовки», який виріс на базі відвічної співочої пам'яті українського народу, по якому з однієї проспіваної фрази пізнавався хор.

Отже, творчість хору розвивалася хоч і в широких, але точно визначених рамках жанру. За цими рамками, на погляд Г. Верьовки, колектив порушував найвизначнішу рису своєї творчості — народність, і став би псевдонародним.

Г. Верьовка створив колектив високого художнього звучання. У цьому історична заслуга майстра, яка дорівнює створенню безсмертних симфоній чи опер.

Слухаючи цей хор, мимоволі бачиш і велич Дніпра-Славути в обіймах золотого моря пшениць, і гіганти індустрії Донбасу, Криворіжжя, і «Садок вишневий коло хати». У сріблястому тембрі могутнього звучання хору ніколи не відчувалося напруги, крику, а у ніжному плетиві гармонії завжди чітко прослуховувалося слово. Усі елементи хорової звучності, інтерпретаторська майстерність диригентів хору, Г. Верьовки та його соратниці по організації і творчості колективу, подруги життя — Елеонори Павлівни Скрипчинської, ставилися на службу розкриття ідейно-художнього змісту виконуваного твору. Настроєність на образний спів, щирість та імпровізаційність співочого процесу були в центрі уваги диригентів. Звідси їх постійна робота з хором над співом без диригента і її блискучі результати. Диригентська, творчо-організаторська і виховна робота Г. Верьовки та Е. Скрипчинської у Державному українському народному хорі — це блискучий приклад єднання двох яскравих мистецьких індивідуальностей в ім'я головної справи життя — вірного служіння своєму народові і часу.

Великий твір завжди більший за свого творця. Це й визначає безсмертність мистецтва. Г. Верьовка творив для своїх сучасників. За вірне служіння людям, за талановите відображення своєї епохи його з вдячністю зберігатиме у своїй пам'яті майбутнє.

Повторити шлях видатного митця, тим більше його мистецтва — неможливо. Але його приклад нам потрібний для того, щоб прийдешнє покоління хормейстерів не обирало легких шляхів. Творчість Григорія Гурійовича Верьовки дає можливість вивести такі уроки:

- мистецтво народного хору є частковим відгалуженням від основного, академічного хорового виконавства, і разом з ним складає загальнонаціональну хорову культуру;

— народний хор — це зразковий носій народнопісенних традицій свого краю, колектив, що розширює ці традиції за рахунок хорової творчості сучасних авторів, пов'язуючи ці традиції з музичною культурою республіки та всієї Батьківщини;  
— організовувати народний хор чи керувати ним має моральне та мистецьке право тільки людина, яка досконало знає традиції гуртового народного співу конкретного регіону і добре обізнана із загальнонаціональною хоровою культурою;  
— вперед до фольклору — гасло на усі часи для народних хорів;  
— мистецтво народного хору постійно живе і розвивається з матеріальною та духовною культурою свого народу, воно згадує його минуле, стверджує сьогодення і заглядає у майбутнє.  
Хай ці благотворні уроки майстра послужать на славу нашого рідного радянського мистецтва.

**М. Кречко,**  
народний артист УРСР.